

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ЎЗБЕКИСТОН ҲАМКОРЛИК АЛОҚАЛАРИНИНГ ТАШҚИ СИЁСАТДАГИ УСТУВОРЛИГИ

Абдумажидова Ҳамида

СамДТУ “Ижтимоий ва гуманитар”

фанлар кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8081320>

Аннотация: Мақолада Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан иқтисодий, ижтимоий-сиёсий, маънавий-мафкуравий алоқалари ижтимоий-фалсафий таҳлил қилинган. Марказий Осиёдаги хавфсизлик, барқарорлик ва аҳил кўшничилик муҳитини шакллантиришга таъсир кўрсатувчи шароит ва омиллар кўрсатиб ўтилган. Марказий Осиёдаги интегратив жараёнлар ўзаро боғлиқлик, алоқадорлик ва ривожланиш жараёнидан иборат бўлган яхлит жараён сифатида ижтимоий-фалсафий таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: Марказий Осиё, интегратив жараёнлар, иқтисодий, ижтимоий-сиёсий, маънавий-мафкуравий алоқалар, хавфсизлик, барқарорлик, аҳил кўшничилик муносабатлари, унга таъсир кўрсатувчи шароит ва омиллар.

Ўзбекистоннинг Марказий Осиё мамлакатлари билан минтақалараро ҳамкорлигини мустаҳкамлаш масаласи бугунги кунда ташқи сиёсатдаги муҳим масаладир. Ўзбекистонда ҳозирги даврда Марказий Осиё мамлакатлари билан ўзаро манфаатли муносабатларни ривожлантиришга катта эътибор қаратилмоқда.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсат соҳасидаги энг муҳим устувор йўналишлар-давлат мустақиллиги ва суверенитетини мустаҳкамлаш, мамлакатнинг халқаро муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатидаги ўрни ва ролини ошириш, ривожланган демократик давлатлар қаторига кириш, Ўзбекистоннинг ён-атрофида хавфсизлик, барқарорлик ва аҳил кўшничилик муҳитини шакллантиришдан иборатдир. Шу билан биргаликда Ўзбекистон Республикасининг халқаро нуфузини мустаҳкамлаш, мамлакатда олиб борилаётган ислохотлар тўғрисида жаҳон ҳамжамиятига холис ахборот етказиш, Ўзбекистон Республикасининг ташқи сиёсий ва ташқи иқтисодий фаолиятининг норматив-ҳуқуқий базасини ҳамда халқаро ҳамкорликнинг шартномавий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш, давлат чегарасини делимитация ва демаркация қилиш масалаларини ҳал этиш каби масалалар ҳам бугунги кундаги долзарб масалалардир.

Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсатида барқарор, адолатли ва демократик давлат қуришга, мамлакатнинг ташқи ошкоралигини илгари суришга ҳамда регионал ва кўп томонлама ўзаро ҳамкорликни ривожлантиришга ҳам бугунги кунда катта эътибор қаратилмоқда.

Ҳозирги даврда Ўзбекистоннинг Марказий Осиё мамлакатлари билан кўп қиррали ҳамкорлигини янада ривожлантиришга доир бир қатор тегишли дастурий ҳужжатлар ишлаб чиқилган ва қабул қилинган, “йўл хариталари” тасдиқланган. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ва Марказий Осиё давлат раҳбарларининг олий ва юқори даражалардаги ташрифлари давомида мамлакатларнинг миллий манфаатларига жавоб берадиган фаол, очиқ, прагматик ва чуқур ўйланган ташқи сиёсатни олиб бориш масаласига эътибор кучайтирилмоқда.

Бизнинг қатъий ишончимизга кўра, амалий ҳамкорликка тайёрлик ва унга астойдил интилиш, шунингдек, барча Марказий Осиё мамлакатларининг умумий келажак учун масъулиятни ҳис этиши минтақанинг барқарор ривожланиши ва фаровонлигининг мустақкам пойдевори ва кафолатидир, - дейди Президент Шавкат Мирзиёев, - Ўзбекистон баҳсли масалаларни тезроқ ҳал қилиш ва ўзаро ишончни янада мустақкамлаш тарафдоридир. Давлатларимиз айнан яхши кўшничилик ва ўзаро манфаатли ҳамкорлик тамойиллари асосида савдо-иқтисодий, транспорт-коммуникация, маданий-гуманитар соҳаларда, хавфсизлик ва барқарорлик масалаларида ўз салоҳиятини янада самарали амалга ошира олади .

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсий ташаббуслари бутун Марказий Осиё учун янги имкониятларни яратмоқда. Ўзбекистон Марказий Осиёдаги бошқа давлатлар учун мавжуд муаммоларни биргаликда ҳал қилиш ғоясидан иборат кун тартибини илгари сурмоқда. Ўзбекистон бугунги кунда Марказий Осиёдаги иқтисодий, ижтимоий-сиёсий, маънавий-маданий, мафкуравий жараёнларни барқарорлаштирувчи давлат сифатида ўз фаолиятини олиб бормоқда.

Ҳозирги пайтда Марказий Осиёда давлатлараро муносабатларнинг янги тизими шаклланиб, Ўзбекистон ушбу тизимда турли хил йўналишлар бўйича юқори фаолликни намоён қилмоқда. Натижада минтақа мамлакатлари ўртасидаги муносабатларда сезиларли соғломлашиш белгилари яққол кўзга ташланмоқда. Ўзбекистон Афғонистон билан икки томонлама алоқаларни сезиларли даражада кенгайтирди, афғон муаммосини ҳал қилиш бўйича кўп томонлама ҳаракатларга фаол қўшилди. Ўзбекистон Сурхон-Пули-Хумри электр узатиш линияси ва “Термиз-Мозори-Шариф- Пешовар” темир йўл қурилиши йирик лойиҳаларини амалга оширишда фаол иштирок этмоқда . Термизда Афғонистон фуқаролари учун Таълим маркази очилиб, ҳозирги даврда афғонистонлик талабалар ушбу Таълим марказини битириб, улардан айримлари Афғонистон парламентида, вазирликлари ва муассасаларида ишламоқда, мамлакат олий таълим муассасаларида муаллимлик қилмоқда, мустақил бизнесни юритмоқда.

Ўзбекистоннинг Марказий Осиё мамлакатлари билан товар айирбошлаш ҳажми сўнгги йилларда 2 баробар, қўшма корхоналар сони 4 марта ўсди. Мамлакатларимиз Марказий Осиёда радиация хавфсизлигини таъминлаш, “Барқарор ривожланиш учун сув” ҳаракатлари, Энергетик хартиянинг Ашхобод декларацияси каби халқаро ҳужжатларни имзоладилар.

Бизнинг минтақадаги ўзаро яқинлашувимиз ва ҳамкорликни кенгайтиришимиз-бу замон талаб қилаётган ва орқага қайтмайдиган жараён эканини таъкидламоқчиман, - дейди Президент Шавкат Мирзиёев, - У қатъий сиёсий танловга асосланган бўлиб, чуқур тарихий омилларга эга ва кимнингдир манфаатларига қарши қаратилган эмас. Бу борада, бирлик ва жипсликни мустақкамлаган ҳолда, биз изчил ва барқарор ривожланиб бораётган минтақамизнинг, демакки, истиқболли ва ишончли халқаро шерикнинг шаклланишига ҳисса қўшмоқдамиз .

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсат соҳасидаги муҳим устувор йўналиши дунёнинг етакчи давлатлари ва халқаро ташкилотлари билан стратегик шериклик ҳамда ҳамкорликнинг мувозанатланган тизимини шакллантиришдан иборат бўлиб, бундай ёндашув иқтисодиётни модернизациялаш, барқарорлик ва хавфсизликни қўллаб-

қувватлаш, Марказий Осиёда ҳамкорлик учун қулай шарт-шароитларни яратиш вазибаларининг самарали ҳал қилинишини таъминлашдан иборатдир.

Ўзбекистон Марказий Осиёда муҳим давлат ҳисобланади ва алоҳида роль ўйнайди. Мамлакатнинг региондаги муҳим аҳамияти хорижий эксперт ва сиёсий доиралар вакиллари томонидан ҳам эътироф қилиб келинмоқда. Ўзбекистон минтақадаги барча кўшни давлатлар билан стратегик ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузган бўлиб, бу юқори даражада регионал сиёсат тузиш имконини беради. Ушбу мақсадларда амалга ошириладиган ишлар мамлакатнинг халқаро муносабатлар тизимидаги ўрни ва родини мустаҳкамлашда ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ўзбекистоннинг ташаббуслари Марказий Осиёдаги барча мамлакатларнинг манфаатларини ҳисобга олади ва консенсус тамойилига асосланади. Тошкентнинг фаол, ташаббускор ва конструктив дипломатияси туфайли шаклланган минтақадаги янги сиёсий реаллик Марказий Осиё мамлакатлари ўртасида кенг доирали масалалар бўйича ўзаро ҳаракатларни кучайтиришга ижобий таъсир кўрсатмоқда. Тошкентда 2019 йил ноябрда Марказий Осиё давлатлари ўртасида вужудга келадиган масалалар ечимини муҳокамадан ўтказиш тўғрисида келишувга эришилди. Марказий Осиё давлат раҳбарларининг консультатив учрашувларини ўтказиш минтақада янги халқаро ташкилот ёки ўз уставига эга ва давлат органларидан юқори турувчи бирон-бир интеграцион тузилма ташкил этилишини назарда тутмайди. Ушбу фаолият фақат регионал ривожланишнинг муҳим масалалари бўйича ўзаро келишиб олишни кўзда туттади.

Ўзбекистоннинг минтақа бўйича йўналиши фаоллашуви регионал яқинлашиш, ишонч ва ўзаро тушунишни тиклаш, шунингдек, йиғилиб қолган масалаларни оқилона муросаларга келиш асосида оператив ҳал қилиш юзасидан аллақачон етилган талабга ўз вақтида ва амалий жавоб бўлди. Олий даражада ўрнатилган очиқ ва ишончли мулоқот барча ҳамкорлик йўналишларини кучайтириш учун мустаҳкам асос яратди.

Ўзбекистоннинг Марказий Осиё мамлакатлари билан сиёсий соҳадаги ўзаро ҳамкорлиги фаоллашуви билан бир қаторда савдо-иқтисодий, транспорт-коммуникация, энергетика ва маданий-инсонпарварлик соҳаларидаги ўзаро манфаатли муносабат ва алоқалари ҳам бир мунча кучайди.

Марказий Осиё мамлакатлари ўртасидаги савдо-иқтисодий муносабатларнинг яхшиланиши минтақанинг инвестициявий жозибадорлигини оширишга ёрдам бериб, 2017 йил бошидан то ҳозирги вақтгача Ўзбекистон ва Марказий Осиё минтақаси мамлакатлари ўртасида 300 тадан кўпроқ шартнома, шунингдек тахминан 75 млрд. доллар суммада шартномалар ва битимлар имзоланди.

Марказий Осиё давлатлари ўртасида экологик, жумладан, сув-энергетикага боғлиқ масалаларни ҳал қилиш соҳасида олдинга силжишлар кузатилмоқда. Ўзбекистон Қамбар-Ота ва Роғун ГЭСи қурилиши лойиҳаларида ўз иштироки имкониятларини кўриб чиқишга тайёр эканлигини билдирди. "Ўзбекистон –Туркменистон- Эрон- Ўмон" транспорт йўлагининг муҳим участкасини амалга оширишга старт берилди, Амударё орқали "Туркманобод - Фороб" темир йўл ва автомобиль кўприклари очилди. Уларнинг ишга туширилиши "Ўзбекистон- Туркменистон - Каспий денгизи- Жанубий Кавказ" йўналиши бўйича Боку- Тбилиси- Карс ҳамда Грузия, Туркия, Руминия ва бошқа

давлатларнинг Қора денгиз портларига чиқиш йўллари билан оралиқ транспорт-коммуникация магистралини яратиш ғоясини амалга ошириш имконини берди.

Марказий Осиё давлатлари ўртасида олиб борилган ўзаро музокаралардан сўнг Хитой ва Марказий Осиёни Қирғизистон орқали боғловчи темир йўл қурилиши бўйича жиддий ривожланишга эришилди. Дастлабки баҳоларга кўра, ушбу лойиҳа амалга оширилганида юкларни етказиб бериш муддатлари 7-8 суткага қисқаради, Шарқий Осиёдан Яқин Шарқ ва Жанубий Европа мамлакатларига йўл масофаси 900 км.га қисқаради.

Ҳозирги даврда Марказий Осиё давлатлари ўртасида маданий-инсонпарварлик соҳасида яқиндан ҳамкорликни, дўстона ва яқин қўшничилик алоқаларини мустаҳкамлаш ва кенгайтиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда.

“Марказий Осиё-ягона ўтмиш, умумий келажак” шиори остида маданий-гуманитар алмашув платформасининг яратилиши барча халқларимиз манфаатларига жавоб беради, деб ўйлайман,-дейди Президент Шавкат Мирзиёев, - Сизларнинг қўллаб-қувватлашингиз билан илм-фан, маданият ва санъат соҳаларида эришган салмоқли ютуқлари учун Марказий Осиё мукофотини таъсис этиш, шунингдек, университетлар форумлари ва минтақавий спорт ўйинларини ташкил этиш таклиф қилинмоқда.

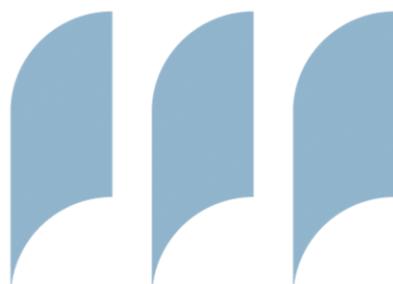
Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорликни таъминлаш нафақат минтақа мамлакатлари манфаатларига жавоб беради, балки унинг қўшни регионлардаги хавфсизликка таъсири нуқтаи назаридан бутун Евросиё қитъасининг барқарор ривожланишига ҳам кўмаклашади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатасига Мурожаатномаси Ўзбекистоннинг яқин давр ичида ривожланиш устувор йўналишларини яна бир марта белгилаб берди, бунда сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий соҳалардаги туб ислохотлар билан бир қаторда фаол ташқи сиёсатни амалга ошириш ҳам назарда тутилган. Янгиланган Ўзбекистон Марказий Осиёда жойлашган давлатларга ўзининг ўзаро фойдали ҳамкорликка тайёрлигини, миллий манфаатларга жавоб берадиган, очик, прагматик ва чуқур ўйланган ташқи сиёсат олиб боришини амалий ишлар билан кўрсатиб келмоқда. Марказий Осиё минтақасидаги мамлакатлар билан барча соҳаларда ўзаро дўстлик, яхши қўшничилик ва стратегик шериклик руҳидаги муносабатларни мазмун ва сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш бугунги кунда Ўзбекистон ташқи сиёсатидаги энг муҳим масалалардан биридир.

References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони. Тошкент, Адолат, 2018 йил.
2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд, Тошкент, Ўзбекистон, 2017 йил.
3. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд.Тошкент, Ўзбекистон. 2018 йил.
4. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуғ халқнинг иши ҳам улуғ, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. 3-жилд, Тошкент, Ўзбекистон, 2019 йил.

5. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан - миллий юксалиш сари. 4-жилд, Тошкент, Ўзбекистон, 2020 йил.
6. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси Тошкент, Ўзбекистон, 2022 йил
- а. 7.Hamida A., Juraboy Y. COOPERATION IN CENTRAL ASIA AS A PRIORITY DIRECTION OF FOREIGN POLICY OF UZBEKISTAN //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 12. – С. 175-8.
7. Nugmanovna M. A., Akbaraliyeva U. G. FAMILY IS THE BASIS OF SOCIETY AND STATE //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 22. – №. 1. – С. 28-31.

INNOVATIVE
ACADEMY